Marin *BUTUC*

DESPRE UNELE ASPECTE PRIVIND CARACTERUL SISTEMIC AL TERMINOLOGIEI MILITARE ROMÂNEŞTI

Teza lui Ferdinand de Saussure despre caracterul sistemic al limbii constituie în permanenţă un imperativ al lingvisticii. Savantul genevez a afirmat că „o limbă constituie un sistem”[1], fapt ce presupune o anumită organizare internă.

Lingvistul rus D. S. Lotte, vorbind despre caracterul sistemic al limbii, dezvoltă, într-un fel, aspectul aplicativ al acestei teorii. El menționează că sistemicitatea se manifestă sub mai multe aspecte și chiar în toate macrosistemele terminologice. Sistemicitatea, după el, este o necesitate, o condiție *sine qua non* în organizarea sistemului terminologic din orice sferă de activitate. „Terminologia fiecărui domeniu de știință și tehnică, menționează D. S. Lotte, trebuie să reprezinte nu o totalitate de cuvinte stabilite în mod arbitrar, ci un sistem bine organizat”[2]. Astfel, fiecare termen își poate găsi sensul său adecvat, statutul denotativ, ca element al unui sistem terminologic. Cu alte cuvinte, orice termen trebuie să fie în corelație logică și semantică (cu motivație), în raport cu alte noțiuni din domeniul dat.

După părerea noastră, pentru a respecta aceste condiții, e necesar să existe principii corecte de standardizare a unui metalimbaj terminologic, ceea ce înseamnă că orice subgrupă de termeni (microsistem), din cadrul fiecărei terminologii (macrosistem), trebuie să se bazeze pe condiții logice, privind acceptarea termenilor în cadrul unui microsistem. Totodată, e necesar să existe și un principiu unic de definire a termenilor din subgrupul dat, iar constituirea, de facto, să se efectueze microsistemelor terminologice, în conformitate cu principiul de constatare a particularităților comune. Însă, cât privește alcătuirea definițiilor, acest lucru trebuie făcut în baza principiului determinării particularităților relevante (forma și funcția) ale termenilor din cadrul microsistemului. Numai în cazul în care sunt respectate aceste imperative se poate vorbi despre anumite „calități de sistem ale unui metalimbaj”[3], altfel spus, poate

BDD-A20611 © 2009 Revista „Limba Română”
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:26 UTC)

fi sesizată şi asigurată o sistemicitate terminologică atât la nivel de microsistem, cât şi la nivel de macrosistem.

În continuare, vom încerca să demonstrăm fenomenul sistemicităţii în baza unui microsistem terminologic militar, şi anume cel cu referire la noţiunea de „tun". Se ştie că industria militară, sub toate aspectele ei, constituie, în general, un complex întreg şi foarte variat de termeni militari. Însuşirea lor ar fi imposibilă, dacă nu ar fi asigurată o organizare sistemică, adică o sistemicitate, mai întâi la nivel de microsistem şi apoi la nivel de macrosistem, făcând, în ambele cazuri, ca termenii să devină sistemici. Bunăoară, noţiunea de „tun" în tehnica militară este bine cunoscută şi bine determinată. Termenul în discuţie apare astăzi în mai mult de douăzeci de tipuri de tunuri. Dacă aceşti termeni, prin care sunt denumite tipurile de tunuri, nu ar fi sistemici, adică dacă nu ar fi organizaţi în microsistem, conform principiului sistemicităţii, ei ar deveni nefuncţionali, inoperabili şi greu de memorat. Dacă pentru fiecare tip de tun ar fi fost creat un termen nou, total deosebit, cu un semnificant aparte, care să difere în mod radical ca formă gramaticală, atunci el (termenul nou ce denumeşte un alt tip de tun) ar înceta să aibă o motivaţie în raport cu celelalte tipuri de tunuri, şi, drept consecinţă, tipul respectiv de tun ar deveni asistemic în cadrul microsistemului său. Iată din ce cauză denumirea tuturor tipurilor de tun s-a făcut prin sintagme (îmbinări de cuvinte), aflate în raport morfo-sintactic, unde elementele constituente dispun în mod individual de relevanţă sintactică. În calitate de determinat al sintagmei se află, în mod obligatoriu, termenul „tun", iar calitatea de determinant s-a stabilit în conformitate cu particularităţile, locul şi funcţia fiecărui tip de tun în cadrul operaţiunilor militare: *tun de asediu, tun antitanc, tun antiaerian, tun atomic, tun de bord, tun automat, tun cu ţeavă lisă, tun naval, tun cu fascicul laser, tun de asediu, tun pneumatic, tun autopropulsat, tun de turelă, tun de semnalizare, tun divizionar, tun uşor, tun de calibru mare, tun cu mai multe ţevi, tun mecanizat, tun cu ţeavă ghintuită, tun semişenilat, tun cu cadenţă mare de tragere, tun de calibru mijlociu, tun frontal* etc.

Aşadar, sistemicitatea asigură caracterul accesibil şi funcţional, operabil, al terminologiei în discuţie. Neglijarea sistemicităţii i-ar fi lipsit pe cei ce profesează milităria de posibilitatea de a utiliza liber şi coerent aceşti termeni, cu atât mai mult cu cât terminologia militară (macrositemul terminologic militar) dispune, în general, şi de alte microsisteme, în paralel cu microsistemul noţiunii „tun".

BIBLIOGRAFIE

1. Ferdinand de Saussure, *Curs de lingvistică generală*, Editura Polirom, Iaşi, 1998, p. 98.
2. Д. С. Лотте, *Как работать над терминологией*, Наука, Москва, 1968, с. 35.
3. Ibidem, p. 44.

BDD-A20611 © 2009 Revista „Limba Română"
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.169 (2026-11-07 03:08:26 UTC)